

דף כז.

עין משפט ב.

אה"ע סימן קסו פעיף ה

ט. אף דבאונס קנה או בהעראה, מ"מ בעינן שיתכוון לשם ביאה בעלמא, אבל אם לא התכוון לשם ביאה כלל, כגון שהוא ישן או שיכור שאינו מכיר כלום לא קנה.

עין משפט ג.

ח"מ סימן תכא פעיף א

א. אינו חייב על הבושת על שיתכוון לביישו^ו, והמבייש חבירו שלא בכוונה פטור וע"כ ישן שבייש פטור.

הגה: הקובל על חבירו שמסר אותו או גנבו אע"פ שלא יכול לברר מ"מ פטור^ז שהרי לא התכוון לביישו.

עין משפט ד.ה.ו.ז.

ח"מ סימן תכא פעיף יא

יא. יב. מי שנפל מן הגג ברוח מצויה והזיק חייב בד' דברים^ח ופטור מהבושת, נפל ברוח שאינה מצויה והזיק חייב בנזק בלבד^ט ופטור מד' דברים. ואם נתהפך בדרך נפילתו כדי שיפול על האדם להנאתו^י כדי שלא יקבל חבטה בקרקע חייב בכל אף בבושת. שכל המתכוון להזיק אף שלא התכוון לבייש חייב בבושת.

ו. ממשנה בב"ק פ"ו ע"א, או שיתכוון להזיק כמבואר בסעיף י"א.

ז. שכוונתו היא לגבות ממנו הזיקו. סמ"ע ס"ק ג'.

ח. מימרא דרבא כ"ז ע"א שם, דשוגג קרוב למזיד הוא שלא היה לו לעלות לגג שאין לו מעקה כיון שיכול ליפול ברוח מצויה. סמ"ע ס"ק י"ח.

ט. עיין בסי' תי"ח סעיף ג'.

י. זו תוספת לשון הטור ואינה בשו"ע, סמ"ע ס"ק י"ט, וכן פירש רש"י שם וכתב ה"ה בפ"ח מחובל הלכה י"ב דג' חילוקים הם, א'. כל זמן שיש בדבר פשיעה גמורה וזהו רוח מצויה אך הוא שלא בכוונה חייב בד' דברים ופטור מבושת, ב'. לא היתה שם פשיעה גמורה וגם לא נעשה באונס גמור חייב על הנזק ופטור מן השאר וזהו רוח שאינה מצויה, ג'. אם זה באונס גמור כתבו המפרשים שפטור מן הכל, וכתב רי"ו כל אונס שהוא כעין גניבה פטור, וכ"כ התוס'. באר הגולה אות א'.

עין משפט זז.

ח"מ סימן שפג סעיף א

א. הניח גחלת על שור חבירו ב כשהוא כפות ל ונשרף או שדחפו לים מ חייב, ואם הניח גחלת על לב אדם ונשרף, יתבאר בסי' תי"ח סעיף י"ח.

ח"מ סימן תיח סעיף יח

יח. כא. הניח לחבירו גחלת על לבו ונשרף פטור ב ואפי' התרו בו והטעם דלא היה סבור שלא יסלקנה שאין דרך האדם שיניח עצמו להשרף כדי שיהרג חבירו שהניחה עליו. אבל אם הניח הגחלת על בגד חבירו ונשרף הבגד, חייב ב שאינו חושש הנשרף לסלקו כיון שהשורף חייב בו. ודין עבדו כגופו ג, אבל שורו כבגדו.

כ. בעיא דאיפשטא בב"ק כ"ז ע"א, והרמב"ם בסוף פ"ד מחובל וכפי' רש"י ור"ח שם. ל. ברמב"ם שם ובטור בסי' זה אין התוספת "כשהוא כפות" וגם המחבר בסי' תי"ח סעיף י"ח לא הזכיר כפות, אלא כפירוש רש"י בסוגיא. וכתב בבאר הגולה שנראה שטעות נפל בספרים או בהעתקה דאם היה דעת המחבר לפרשו כדעת התוס' והרא"ש ובכפות כדלקמן בסי' תי"ח לא היה שותק מלפרשו.

ובסמ"ע ס"ק א' כתב דוקא כשהוא כפות אבל כשאינו כפות יכול להתנצל ולומר הייתי סבור שהשור ינענע מעליו כדרכו כשירגיש החמימות ומזלו דבעל השור גרם לו, ובהניח הגחלת על עבד של חבירו אפי' הוא כפות פטור המניח שיכול המניח להתנצל ולומר סברתי שרבו של העבד יסיר הגחלת ממנו ולא יניחנו להשרף כיון שהוא חייב במצוות ולא דמי לשור שי"ל דסמך בעל השור על התשלומין דמה לי שור מה לי דמיו, משא"כ נפש עבדו שחייב במצוות ודברים אלו כתבן הטור כאן בקיצור ועיקרן בסי' תי"ח סעיף י"ח. ולא הזכיר המחבר כפות בעבד ולא בשור בסי' תי"ח וצ"ל דסמך על מש"כ כאן אבל אין לומר שהמחבר בסי' תי"ח סעיף י"ח כתב ע"פ שיטת רש"י שפירש בלא כפות מאחר שפירש כאן בכפות, כתוס' והרא"ש.

מ. וזה אפי' בלא כפות. סמ"ע ס"ק ב'.

נ. מימרא דרבה בב"ק כ"ז ע"א, ואפי' התרו בו, כ"כ הרא"ש שם דאם לא התרו בו תיפוק ליה דפטור משום שאין התראה.

ס. שם בגמ' וכתב הסמ"ע בס"ק כ"ז שה"ה אם אמר לחש"ו קרע בגד שמעון והחש"ו קרעו לפני שמעון והוא שותק דחייב משלחו, דלא חשש שמעון למחות בו מהאי טעמא כי ישלם לו משלחו, וכתב הש"ך בס"ק ט' דדבריו תמוהין דהרי קימ"ל השולח את הבערה ביד חש"ו פטור מדיני אדם. ועיין מש"כ לעיל באות י"ב, ועיין בסי' קפ"ב, ובסי' רצ"ב, ושפ"ג.

ע. בעיא דאיפשטא שם וכפי' רש"י שם שהיה לו לסלקה אבל שור אין לו דעת לסלקה וא"כ אפי' אינו כפות, אבל התוס' כתבו דדוקא בכפות השור חייב. אבל באינו כפות פטור, וכ"כ הטור בשם הרשב"א והרא"ש.

הגה: וי"א דעבד קטן דינו כשור^ב, וי"א דוקא בשור כפות אבל בלא כפות פטור.

עין משפט ט. חו"מ סימן תיה סעיף יח
עיין בסעיף הקודם

עין משפט ל. חו"מ סימן שפ סעיף א

א. האומר לחבירו קרע כסותי או שבור את כדי ע"מ שאתה פטור הרי זה פטור^ז. ואם לא אמר לו ע"מ שאתה פטור הרי זה חייב^ק אע"פ שהרשהו להשחית.

בד"א כשבאו הכלים לידו תחלה בתורת שמירה כגון שהיו שאולים בידו או מופקדים, אבל אם לא באו לידו בתורת שאלה כיון שאמר לו קח כלי זה ושבור אותו או בגד זה וקורעו ועשה כן הרי זה פטור^ר, אע"פ שלא אמר לו ע"מ לפטור.

הגה: י"א דאפי' לא אמר לו ממש ע"מ לפטור אלא אמר לו דברים שמשמעותם כך הוי כאמר לו ע"מ לפטור^ש, כגון אמר לו שבור כדי,

פ. נ"י בסוף פ' כיצד הרגל, וכתב הסמ"ע דכל דבריו של הנ"י רק לדעת רש"י שפירש בשור שאינו כפות דחייב כיון שאין לו דעת א"כ ה"ה עבד קטן שאין לו דעת דינו כשור אף בלא כפות חייב עליו. סמ"ע ס"ק כ"ח, ועיין שם במה שהאריך ובסי' שפ"ג.

צ. ממשנה בב"ק צ"ב ע"א ורמב"ם בפ"ה מחובל ומזיק. ולא אמרינן שדרך שחוק אמר כן ויתחייב כמו אם אמר לו קטע את ידי והפטר דחייב כמו בסי' תכ"א סעיף י"ב דשאני חבלה דגופו מממונו, דבממון אדם מחיל טפי. סמ"ע ס"ק א'.

ובפעמוני זה הביא באשה ששטחה בגד בחבל במקום שמשתמרים שם, ובאה חברתה ולקחה אותם מאמצע החבל והזיזה אותה לקצה החבל מקום שיכול השומר הנמצא על הגג ליטלם וראתה בעלת הבגדים ושתקה ואח"כ נגנבו, כתב שלכאורא זו שהזיזה אותם חייבת דלא גרע מהאומר קרע כסותי דחייב וכ"ש כאן ששתקה ולא אמר ע"מ לפטור. אח"כ דחה דלא דמי דבקרע כסותי דשם ההיזק בידיים ולא מחל לו אלא קרע ושלם אמר לו, אבל בהיזק שאין ניכר וברור, ודאי כיון ששתקה מחלה ופטורה זו שהזיזה הבגד, ובפרט שהיתה האשה שלה הבגדים להחזיר הבגדים למקומם, וע"כ פטורה ע"ש.

ק. אע"פ שהרשהו לכך דא"ל דעתו היה שיקרענו וישלם. סמ"ע ס"ק ג'. ובתוס' שם צ"ג ע"א כתבו שאמר לו בתמיה.

ר. מברייתא שם וכאוקימתא דרבא, ורמב"ם שם הלכה י"ב.

ש. טור מהרא"ש, וכפי' הסמ"ע בס"ק ב'.

ואמר לו המזיק ע"מ לפטור בסימן שאלה והשיב לו הניזק לא, יש לנו לומר דהניזק אמר לא בתמיה ג"כ, ופטור.

הגה: האומר לחבירו זרוק מנה לים ואתחייב אני לך י"א דחייב ה וי"א דפטור.

עין משפט מ. חו"מ סימן שפג פעיף א
עיינ לעיל עין משפט ח

חו"מ סימן תיה פעיף יח
עיינ לעיל עין משפט ח

עין משפט נ. חו"מ סימן תיב פעיף א

א. המניח כד בר"ה ובא אחר ונתקל בו ושברו פטור שאין דרך בני אדם להתבונן בדרכים א, ואם הוזק בו בעל הכד חייב אפי' הפקיר הכד, שכל המפקיר נזקיו ב בדבר שאין לו רשות לעשות מתחלה חייב.

עין משפט ס. חו"מ סימן רפד פעיף ה

ה. שנים שהיו באים בדרך זה בכד יין והשני בכד דבש, ונסדק ג הכד של הדבש, וקודם שישפך הדבש לארץ, שפך בעל הכד של היין את יינו והציל הדבש אין לו אלא שכרו הראוי לו ד, אם לא שאמר לו קודם לכן אציל את הדבש שלך ואתה תיתן לי דמי שלי, או שהתנה כן בפני בי"ד.

- ת. הר"ן בפ"ק דקידושין ח' ע"ב, ועיינ עוד בדברי הגאון אות ב' מה שהאריך.
א. ממשנה בב"ק כ"ז ע"א ומסקנת הגמ' שם בע"ב הכי אמרי במערכא.
ב. הרמב"ם בפ"ג מנזקי ממון הלכה ה' ופולוגתא דאמוראי שם בכ"ט ע"ב ופסק כר"י דמחייב.
ג. שאז אין כאן הפסד גמור שיש תקוה לצילו וע"כ לא אומרים כל הקודם זוכה. סמ"ע ס"ק ט"ו. ומשמע מדברי הסמ"ע דאם אין תקוה להצילו, אפי' עדיין לא נשפך לארץ הוי הפקר וכתב הפעמוני זהב דזה אינו לדעת הרמב"ם ומר"ן, והיה לסמ"ע להביא דבריו על דברי הרמ"א ע"ש.
ד. משנה בב"ק קט"ו ע"א וע"ב. שבעל הדבש היה שם והיה לו להתנות אבל אם לא היה שם משלם לו כל דמי יינו. סמ"ע ס"ק ט"ז.

הגה: וכשבעל הדבש מוכן לשלם לשני דמי יינו, חייב **ה** זה לשפוך את יינו כדי להציל הדבש הואיל והבעלים אומרים לשלם לו יינו, ויש חולקין. נשפך הדבש לארץ הרי זה הפקר וכל המציל לעצמו מציל.

הגה: י"א אפי' לא נשפך עדיין הדבש לארץ רק שנשבר הכד בצורה כזו שהיה נשפך אם לא הציל זה הרי זה הפקר.

הגה: ה"ה היתה שריפה בעיר וברחו היהודים מן העיר מפחד הדליקה, והציל אחד כל מה שהציל הרי הוא שלו כזוכה מן ההפקר **י**.

דף כז:

ח"מ סימן תיב סעיף א

עין משפט א.

עיינ לעיל דף כז. עין משפט נ

ח"מ סימן תיב סעיף ב

עין משפט ב.ג.

ב. אם הניח הכד במקום שיש לו רשות כמו במקום פנוי שלפני הבית **ז**. ובא אחר ונתקל בו ושברו חייב **ח** ואם הוזק בו בעל הכד פטור שהיה

ה. הרא"ש ב"ק פ"י סי' ט"ז. דעליו מוטל לקיים מצוות השבת אבידה כיון שאין לו הפסד. סמ"ע ס"ק י"ז. והיש חולקין הם הטור בשם הרי"ף והרמ"ה, ועיינ בסי' רע"ד ובבאר הגולה שם באות ג', שכן דעת הרמב"ם בפ"ו מגזילה הלכה י"ד.

ועיינ בסי' ש"ח סעיף ז' שמותר ליקח חמורו של חברו שלא מדעתו כדי להציל את שלו ע"מ ליתן לו שכרו. והסמ"ע בס"ק י"ח כתב דבפועל העוסק במלאכתו ויש לפניו השבת אבידה, ואמר לו בעל האבידה אשלם לך כל שכר פעולתך והשב אבדתי, דצריך להשיב לו ולוקח שכר בטלתו, וכך נפסק בסי' רע"ד וכתב דצ"ל שאני הכא שיכול להנצל ולומר ניחא לי ביין שלי.

ו. ואם יכול להציל ע"י הדחק אין למציל אלא שכרו. ש"ך ס"ק ח'.

וכתב בפעמוני זהב שהגם שבחבית דבש שעדיין לא נשפך לארץ הדבש ס"ל להרמב"ם ומר"ן דלא הוי הפקר עדיין עד שישפך, כדלעיל ס"ק י"ז מ"מ כל זה בחבית שעדיין החבית שלו אבל בשריפה שברחו מן העיר הבעלים אין לך יאוש גדול מזה ופסק זה גם להרמב"ם ומר"ן, וסיים דצריך להתיישב לדינא.

ז. שפעמים מניחים שם כשכבית הבד מלא או כיוצא בזה. סמ"ע ס"ק א'.

ח. דאף שאין דרך בני אדם להתבונן שאני הכא דידוע שלפעמים מניחים שם כלים והיה לו להתבונן ולראות יותר מר"ה אם יש שם כלים, ואם היתה אפילה שלא יכל להתבונן הוה לי כנתקל בכלי דבשאר מקומות שפטור. סמ"ע ס"ק ב'.

לו להסתכל, אבל אם היה אפילה או שמילא כל הדרך כדים ט פטור על שבירתן ואם נתקל בה והוזק בעל הכד חייב.

ג. אם מילא כל הדרך כדים שא"א לעבור י אפי' שברו בידיים פטור ומיהו אם בשעה ששיברם הוזק בשברים פטור שהוא הזיק לעצמו.

עין משפט ד. חו"מ סימן תכ סעיף מא

מא. יש הכאות שיש בהם ביזוי ומעט צער, ואין בהם נזק, וקבעו בהם חכמים דמים קצובים, וכל המכה את חברו הכאה משלם אותו ממון הקצוב וכולם קנסות הן ואותו ממון שקצבו הוא דמי הצער והבושת והריפוי והשבת כ בין צריך לרפואה בין לא צריך ותשלום קבוע משלם. הבוטע בחבירו ברגלו משלם ה' סלעים. הכהו בארכובתו משלם ג' סלעים. הכהו באגרוף משלם י"ג סלעים. תקע את חברו משלם לו סלע. סטרו על פניו משלם לו חמשים סלעים. סטרו באחורי ידו משלם מאה סלעים ל. צרם אוזנו או תלש בשערו או רקק על גופו והגיע בו הרוק משלם מאה סלעים, וסכום זה משלם על כל מעשה ומעשה, כיצד בעט בחבירו ארבע בעיטות אפי' זו אחר זו משלם עשרים סלעים סטר בפניו שתי סטירות משלם מאה סלעים.

הגה: אע"ג שאמרו בגמ' דהקורא לחבירו ממזר לוקה ארבעים מ, מ"מ יש מקומות שאין נוהגים כן והולכים אחר המנהג.

- ט. היינו שהיה אפשר לו לסובב ולילך מן הצד או להגביה רגליו ולעבור דרך עליהן משום כך דוקא בנתקל ושברו פטור, אבל אם א"א לו לעבור מדרך אחרת וא"א לדלג עליהם אפי' שברה בידיים פטור וכמו שכותב המחבר אח"כ. סמ"ע ס"ק ג'. וכן משמעות הגמ' בריש המניח ורש"י ותוס' שם.
- י. מימרא דרב זביד משמיה דרבא שם.
- כ. מבב"ק כ"ז ע"ב, והיינו אף דיש הוצאת ממון לריפוי או לשבת מחמת אותה מכה א"צ לשלם לו יותר ממה שקבעו חכמים לאותה מכה. סמ"ע ס"ק נ"ז.
- ל. בטור הוסיף מי שפרע ראש האשה משלם ק' סלעים, ובנ"י הוסיף המלעיג על דברי חכמים לוקה והקורא לא"א פרוצה והדומה לוקה ד' מלקיות דתנן פרע ראש האשה נותן ארבע מאות זוז וכיון שלא מגבין קנסא בבבל לוקה ארבע מלקיות וכל מלקיות היא על ארבעים זוז. סמ"ע ס"ק נ"ט.
- מ. בקידושין כ"ח ע"א, ועיין ברא"ש כלל ק"א-א'.

עין משפט ה.

הו"מ סימן ד סעיף א

א. אם רואה אדם חפץ שלו ביד אחר כגון שגזלו. ^א יכול לעשות דין לעצמו, ועומד כנגדו ויכול גם להכותו עד שיניחנו, ^ב והוא שאינו יכול להציל בענין אחר. ועוד שהוא יכול לברר ^ג ששלו הוא ובדין הוא נוטל, ובלי זה אסור אפי' בתפיסה בלי הכאה.

ב. אסור למשכן חבירו בחובו ואפי' עובר על כך ^ד בלאו, וי"א דדוקא בחובו ממש אבל אם חייב לו בלא הלואה, או שהחפץ כבר אצלו בפיקדון, או מצאו ביד אחר, בזה מותר לתופסו.

ג. ^{הגה:} בכל מקום דמהני תפיסה, היינו דוקא ע"י עצמו ולא ע"י גוי, ואם עבר ועשה ע"י השרים אם לא היה אפשרות אחרת להציל, מה שעשה עשוי.

ד. ^{הגה:} ברבים נגד יחיד מהני תפיסה, אפי' אינם יכולים ^ו לברר ששלהם הם נוטלים בדין כי כולם נוגעים, ואין להם עדות, והקהל נקראים מוחזקים

נ. מימרא דרב נחמן בב"ק כ"ז ושם הרא"ש כתב דלא פליגי כשבא לגזול חפץ מחבירו, וכן כתב הרי"ף והרמב"ם בפ"ב.

ס. כ"כ הטור. ואפי' אין בו הפסד עד שיעמוד בדין מותר, מכיון שאינו רוצה לטרוח בדין. וכן הוא גם ממסקנת הגמ' בקמא כ"ז.

ע. היינו שבא להוציא בעדים, דבלא עדים יכול אפי' ע"י הכאה לתופסו, שיהיה נאמן במיגו כ"כ הסמ"ע, ובשער המשפט, אך הקצות אוסר גם תפיסה ועיין פ"ת ס"ק א'. ועוד מה שכתב השו"ע והוא שיכול לברר ששלו הוא נוטל בדין, לא רק לגבי הכאה, אלא דאם אינו יכול לברר ששלו הוא נוטל בדין, גם תפיסה בלי הכאה אסורה. אבל י"א דתפיסה בלי הכאה מהני. מהרי"ק ברמ"א.

אבל היש"ש בפרק המניח חולק על המהרי"ק וכתב דאפי' עבור גזילה וערב אסור לתפוס ע"מ למשכן, אם לא בחפץ המבורר. ואם יש בידו פקדון יכול לעכבו דלא הוי עביד איניש דינא לנפשיה אלא מעכב בשב ואל תעשה.

והש"ך בספר "תקפו כהן" כתב דהיכא דמבורר מותר לו לתפוס בלי עדים במיגו דלא תפסתי.

ונראה דהלואה לכו"ע דהוי בלאו אינו תופס, אפי' שיהיה לו מיגו. ולגבי פיקדון לעכבו שרי, והקצות כתב דמהזוהר משמע דאסור גם בזה ע"ש.

פ. ועיין בחו"מ סי' שצ"ט סעיף ו', וסי' צ"ז, וכן בבא מציעא קי"ג.

צ. והוא שיוודעים שהדין איתם רק שאינם יכולים לברר בדין כי כולם פסולים לעדות מדין נוגעים. ומה שהקהל נקראים מוחזקים בעניני מיסים נגד היחיד, דין זה אינו לגבי ת"ח שתורתו אומנותו שאינם נקראים מוחזקים נגדו. ממהרי"ק שורש י"ז.

בעניני המיסים לגבי היחיד.